

**"AVROPANIN CANLI TƏBİƏTİNİN VƏ TƏBİİ MÜHİTİNİN QORUNMASI
HAQQINDA" AVROPA KONVENSİYASINA QOŞULMAQ BARƏDƏ**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır**:

1. Azərbaycan Respublikası "Avropanın canlı təbiətinin və təbii mühitinin qorunması haqqında" 1979-cu il 19 sentyabr tarixli Avropa Konvensiyasına qoşulsun.
2. Bu qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

**Avropanın canlı təbiətinin və təbii mühitinin qorunması haqqında
AVROPA KONVENSİYASI**

Bern, 19.IX.1979

GİRİŞ

Avropa Şurasına üzv olan Dövlətlər və bu sənədi imzalayan digərləri,
Avropa Şurasının məqsədinin təbiətin qorunması sahəsində onun üzvləri arasında birliyin yaradılması olduğunu nəzərə alaraq;
Avropa Şurasının təbiətin qorunması sahəsində başqa dövlətlərlə əməkdaşlıq etmək arzusunu nəzərə alaraq;
yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların gələcək nəsillərə çatdırılmalı və qorunmasına ehtiyacı olan estetik, elmi, mədəni, əyləndirici, iqtisadi və daxili dəyərlərdən ibarət təbii nəsil təşkil etdiyini başa düşərək;
yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların bioloji balansın saxlanılmasında əhəmiyyətli rol oynadığını başa düşərək;
yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların bir çox növlərinin ciddi şəkildə azalmağa başladığını və onların bəzilərinin nəslinin kəsilməsi qorxusu olduğunu qeyd edərək;
təbii məskunlaşma yerlərinin qorunmasının yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların müdafiəsi və qorunmasının mühüm tərkib hissəsi olduğunu bilərək;

yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların qorunmasının dövlətlər tərəfindən öz milli məqsəd və proqramlarında nəzərə alınmalı olduğunu və xüsusilə onların yerli köçəri növlərini qorumaq üçün beynəlxalq əməkdaşlıq yaratmaq lazım olduğunu başa düşərək;

dövlətlər və ya beynəlxalq orqanlar tərəfindən ümumi fəaliyyət üçün edilən geniş yayılmış tələblər, xüsusilə 1972-ci ildə İnsanların Ətraf Mühiti mövzusunda həsr edilən Birləşmiş Millətlər Konfransı və Avropa Şurasının Məsləhətçi Assambleyası tərəfindən ifadə edilən tələbləri nəzərə alaraq;

ətraf mühitin qorunması üzrə İkinci Avropa Hökumətləri Konfransının qəbul etdiyi 2 №-li qərarın tələblərinə, xüsusilə canlı təbiətin qorunması sahəsində, riayət etməyi arzulayaraq, aşağıda göstərilən məsələlər üzrə razılığa gəlmişlər:

I f ə s i l

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

M a d d ə 1

1. Bu Beynəlxalq Sazişin məqsədi yabanı bitkiləri və vəhşi heyvanları və onların təbii məskunlaşmış yerlərini, xüsusilə qorunması bir neçə Hökumətin əməkdaşlığını tələb edən növlərini və məskunlaşma yerlərini qorumaq və bu cür əməkdaşlığa kömək etməkdən ibarətdir.

2. Təhlükə altında olan və zəif növlərə, bu cür köçəri növlər daxil olmaqla, xüsusi diqqət yetirilir.

M a d d ə 2

Razılaşan Tərəflər iqtisadi və əyləndirici tələbləri və riskli yerlərdə vəhşi heyvanları və yabanı bitkiləri, onların subnövlərini, müxtəlifliyini və ya formalarını nəzərə alarkən, yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların populyasiyasını və ya onu, xüsusilə ekoloji, elm və mədəniyyət tələblərinə uyğun səviyyədə qorumaq və ya həmin səviyyəyə uyğunlaşdırmaq üçün lazımi tədbirlər görür.

M a d d ə 3

1. Hər bir Razılaşan Tərəf bu Beynəlxalq Sazişin müddəalarına uyğun olaraq, təhlükə altında olan və zəif növlərə, xüsusilə endemik növlərə və təhlükə altında olan məskunlaşma yerlərinə xüsusi diqqət yetirərək vəhşi heyvanlar və yabanı bitkilər və təbii məskunlaşma yerlərinin qorunması üçün dövlət siyasətinə kömək etmək üçün addımlar atır.

2. Hər bir Razılaşan Tərəf öz işinin planlaşdırılmasında və inkişaf prinsiplərində və ətraf mühitin çirkləndirilməsinə qarşı nəzərdə tutulan tədbirlərdə yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların qorunması istiqamətində iş aparacağına öhdəlik götürür.

3. Hər bir Razılaşan Tərəf yabanı bitkilər və vəhşi heyvanların növləri və onların məskunlaşdığı yerlərə dair biliklər əldə edilməsinə kömək edir və onların qorunmasına olan ehtiyac barədə ümumi məlumat yayır.

II f ə s i l

MƏSKUNLAŞMA YERLƏRİNİN QORUNMASI

M a d d ə 4

1. Hər bir Razılaşan Tərəf yabanı bitkilərin və vəhşi heyvanların növlərinin, xüsusilə I və II Əlavələrdə müəyyənləşdirilən növlərin məskunlaşdığı yerlərin qorunmasını və təhlükə altında olan təbii məskunlaşma yerlərinin qorunmasını təmin etmək üçün müvafiq və lazımi qanunvericilik və inzibati tədbirlər görür.
2. Razılaşan Tərəflər öz işlərinin planlaşdırılması və inkişaf prinsiplərində əvvəlki bənddə nəzərdə tutulan sahələrin qorunması tələblərinin həyata keçirilməsini nəzərə alır ki, bu cür sahələrin pisləşməsinə aradan qaldırsın və ya bu vəziyyəti mümkün qədər minimuma endirsin.
3. Razılaşan Tərəflər II və III Əlavələrdə müəyyənləşdirilən heyvanların köçəri növləri üçün əhəmiyyətli olan və müvafiq olaraq onların qışlaması, yerləşməsi, artması və ya tük tökmək/qabıqdan çıxması üçün istifadə etdikləri köçmə marşrutları ilə əlaqəli olan ərazilərin qorunmasına xüsusi diqqət yetirəcəyinə öhdəlik götürür.
4. Razılaşan Tərəflər bu maddədə nəzərdə tutulan təbii məskunlaşma yerləri sərhəd zonalarında yerləşdiyi halda onları qorumaq üçün öz səylərini müvafiq şəkildə əlaqələndirməyi öhdəsinə götürür.

III f ə s i l

FLORA VƏ FAUNA NÖVLƏRİNİN QORUNMASI

M a d d ə 5

Hər bir Razılaşan Tərəf I Əlavədə müəyyənləşdirilən yabanı bitki növlərinin xüsusi olaraq qorunmasını təmin etmək üçün müvafiq və lazımi qanunvericilik və inzibati tədbirlər görür. Bu cür bitkilərin bilə-bilə yığılması, toplanması, kəsilməsi, kökündən çıxarılması qadağan edilir. Hər bir Razılaşan Tərəf müvafiq şəkildə həmin növlərə malik olmağı və ya onların satışını qadağan edir.

M a d d ə 6

Hər bir Razılaşan Tərəf II Əlavədə müəyyənləşdirilən vəhşi heyvan növlərinin xüsusi olaraq qorunmasını təmin etmək üçün müvafiq və lazımi qanunvericilik və inzibati tədbirlər görür. Həmin növlər üçün aşağıda göstərilənlər xüsusilə qadağan edilir:

- a) bütün növlərin bilərəkdən ovlanması və saxlanması və bilərəkdən öldürülməsi;
- b) nəsil artırma və istirahət sahələrini bilə-bilə zədələmək və ya dağıtmaq;
- v) vəhşi heyvanların, xüsusilə nəsil artırma, böyütmə və qış yuxusu/yay yuxusu zamanı bilə-bilə narahat edilməsi;
- q) vəhşi heyvanların yumurtalarının bilə-bilə sındırılıb-dağıdılması və ya onlardan götürülməsi və ya onların həтта boş olmasına baxmayaraq saxlanması;
- ğ) bu maddənin müddəalarının səmərəliliyini artırma bilən hallarda, heyvanlara, canlı və ya ölü halda, içi doldurulmuş və canlıya oxşadılmış heyvanlar, onların hissə və ya törəmələri daxil olmaqla, sahib olmaq və ya onlardan daxili ticarət məqsədi ilə istifadə etmək.

M a d d ə 7

1. Hər bir Razılaşan Tərəf III Əlavədə müəyyənləşdirilən vəhşi heyvan növlərinin xüsusi olaraq qorunmasını təmin etmək üçün müvafiq və lazımi qanunvericilik və inzibati tədbirlər görür.
2. III Əlavədə müəyyənləşdirilən hər hansı vəhşi heyvanlardan istifadə 2-ci maddənin tələblərini nəzərə alaraq heyvan populyasiyasını təhlükədən uzaq etmək məqsədi ilə tənzimlənir.
3. Görüləcək tədbirlərə aşağıdakılar daxildir:
 - a) istifadəni tənzimləyən qadağan edilmiş fəsillər və/və ya başqa üsullar;
 - b) artım səviyyəsinin lazımi dərəcədə bərpa edilməsi məqsədi ilə istifadənin müvafiq olaraq müvəqqəti və ya qismən qadağan edilməsi;
 - v) müvafiq olaraq canlı və ya ölü heyvanların satışı, satış üçün saxlanması, satış üçün daşınması və ya satış üçün təklif edilməsinin tənzimlənməsi.

M a d d ə 8

III Əlavədə müəyyənləşdirilən vəhşi heyvan növlərinin ovlanması və ya öldürülməsi ilə əlaqədar və 9-cu maddəyə uyğun olaraq II Əlavədə göstərilən növlərə istisnalar tətbiq edilən hallarda, Razılaşan Tərəflər heyvanların ovlanması və ya öldürülməsinin bütün hüquq bərabərliyinin pozulması vasitələrinin, heyvan növləri populyasiyasının qismən yox olmasına və ya onların narahatçılığına təsir edən vasitələrin və xüsusilə IV Əlavədə göstərilən vasitələrin istifadəsini qadağan edir.

M a d d ə 9

1. Hər bir Razılaşan Tərəf 4, 5, 6, 7-ci maddələrin müddəalarına və ya 8-ci maddədə göstərilən vasitələrin istifadəsinə qoyulan qadağanalara istisnalar edə bilər, bir şərtlə ki, bu məsələnin başqa kifayətləndirici həlli yoxdur və bu istisna nəzərdə tutulan populyasiyanın yaşamasına təsir etmir. Həmin istisnalar aşağıdakı məqsədlər üçün edilə bilər:
 - flora və faunanın qorunması üçün;
 - məhsul, ev heyvanları, meşələr, balıq vətəgələri, əmlakın su və digər formalarının ciddi zərərlərdən qorunması;
 - insanların sağlamlığı və təhlükəsizliyi, atmosferin təhlükəsizliyi və ya ictimaiyyətin başqa artan maraqları üçün;
 - tədqiqat və təhsil, populyasiyanın yenidən artırılması, yenidən törədilməsi və lazımi şəkildə nəslini artırmaq məqsədi ilə;
 - ciddi nəzarət şəraitində, seçmə ilə və məhdud dərəcədə müəyyən vəhşi heyvanların və bitkilərin az sayda götürülməsi, saxlanması və ya başqa məqsəduyğun istifadəsinə icazə vermək üçün.
2. Hər bir Razılaşan Tərəf hər iki ildən bir Rəhbər Komitəyə əvvəlki bəndlərdə edilən istisnalar barədə məlumat verir. Həmin məlumatlarda aşağıdakılar göstərilməlidir:
 - istisnalara məruz qalan və ya artıq məruz qalmış populyasiyalar və lazımi vaxtda cəlb edilən nümunələrin sayı;
 - öldürülməsi və ya ovlanması üçün icazə verilmiş vasitələr;
 - bu cür istisnaların verildiyi risk şəraiti, vaxt və yer ilə əlaqədar şərtlər;
 - bu şərtlərin yerinə yetirildiyi barədə elan etmək, istifadə edilə bilən vasitələr, onlarla əlaqədar mövcud məhdudiyyətlər və onların həyata keçirilməsi ilə əlaqədar qərarların qəbul edilməsi üçün verilən səlahiyyət;

həyata keçirilən nəzarət.

IV fəsil

KÖÇƏRİ NÖVLƏR ÜÇÜN NƏZƏRDƏ TUTULAN XÜSUSİ MÜDDƏALAR

Maddə 10

1. Razılaşan Tərəflər 4, 6, 7 və 8-ci maddələrdə müəyyənləşdirilən tədbirlərə əlavə olaraq II və III Əlavələrdə göstərilən, onların ərazilərində yayılan köçəri növlərin qorunması üçün səylərini əlaqələndirmək üzrə öhdəlik götürür.

2. Razılaşan Tərəflər 7-ci maddənin 3a bəndində müəyyənləşdirilmiş qadağan edilmiş fəsilələr və/və ya digər istifadəni tənzimləyən qaydaların III Əlavədə müəyyənləşdirilən köçəri növlərə dair tələblərinə uyğun olduğu və müvafiq olaraq həmin qaydaların hazır olmasını təmin etmək barədə öhdəlik götürür.

V fəsil

ƏLAVƏ MÜDDƏALAR

Maddə 11

1. Razılaşan Tərəflər bu Beynəlxalq Sazişin müddəalarını həyata keçirərkən aşağıda göstərilənlər üzrə öhdəlik götürür:

a) müvafiq vaxtlarda, xüsusilə bu Beynəlxalq Sazişin digər maddələrinə uyğun olaraq nəzərdə tutulan tədbirlərin səmərəliliyini artırmağın mümkün olduğu hallarda əməkdaşlıq etmək;

b) bu Beynəlxalq Sazişin məqsədləri ilə əlaqədar olan tədqiqat işlərinin aparılmasını stimullaşdırmaq və ya əlaqələndirmək.

2. Hər bir Razılaşan Tərəf aşağıda göstərilənlər üzrə öhdəlik götürür:

a) təhlükə altında olan növlərin qorunmasına kömək edə biləcək hallarda yabanı bitki və vəhşi heyvanların yerli növlərinin yenidən yaradılmasını stimullaşdırmaq, o şərtlə ki, bu cür tədqiqat hər şeydən əvvəl yenidən yaradılmanın səmərəli və qəbul edilməsi mümkünlüyünü müəyyənləşdirmək sahəsində digər Razılaşan Tərəflərin təcrübəsinə əsasən aparılsın;

b) yerli olmayan növlərin yaradılması üzərində ciddi nəzarətin həyata keçirilməsi.

2. Hər bir Razılaşan Tərəf öz ərazisində tam şəkildə qorunan və I və II Əlavələrə daxil edilməmiş növləri barədə Rəhbər Komitəyə məlumat verir.

Maddə 12

Razılaşan Tərəflər bu Beynəlxalq Sazişdə flora və faunanın və onların məskunlaşdığı yerlərin qorunması ilə əlaqədar nəzərdə tutulan tədbirlərə nisbətən daha ciddi tədbirlər görə bilər.

VI fəsil

RƏHBƏR KOMİTƏ

Maddə 13

1. Bu Beynəlxalq Sazişin həyata keçirilməsi məqsədi ilə Rəhbər Komitə yaradılır.

2. Hər bir Razılaşan Tərəf Rəhbər Komitədə bir və ya daha artıq nümayəndə ilə təmsil oluna bilər. Hər bir nümayəndə bir səsə malikdir. Avropa İqtisadi Birliyi özünün səlahiyyəti olan sahələrdə özünün bu Beynəlxalq Sazişin Razılaşan Tərəfləri olan üzv Dövlətlərinin sayına bərabər miqdarda səsə səs vermək hüququnu həyata keçirir.

3. Avropa Şurasına üzv olan, lakin Beynəlxalq Sazişin Razılaşan Tərəfi olmayan hər hansı Dövlət Rəhbər Komitədə müşahidəçi kimi təmsil oluna bilər.

Rəhbər Komitə birgə qərarla Avropa Şurasına üzv və Beynəlxalq Sazişin Razılaşan Tərəfi olmayan hər hansı Dövləti öz iclaslarının birində müşahidəçi tərəfindən təmsil olunmağa dəvət edə bilər.

Yabanı bitkilər və vəhşi heyvanlar və onların məskunlaşdığı ərazilərin müdafiəsi, qorunması və ya idarə edilməsi sahəsində texniki hazırlığı olan və aşağıda göstərilən kateqoriyaların birinə aid olan hər hansı orqan və ya idarələr:

a) beynəlxalq idarə və ya orqanlar, hökumət və ya qeyri-hökumət və milli hökumət idarələri və orqanları;

b) onların yerləşdiyi Hökumət tərəfindən bu məqsədlə təsdiq edilən milli qeyri-dövlət idarələri və orqanları,

Avropa Şurasının Baş katibinə Komitə iclasından ən azı üç ay əvvəl həmin iclasda müşahidəçi kimi təmsil olunmağı arzu etdiyi barədə məlumat verə bilər. Onlar Razılaşan Tərəflərin üçdə bir hissəsinin iclasdan ən azı bir ay əvvəl Baş katibə öz etirazı barədə məlumat verilmədiyi halda qəbul edilirlər.

4. Rəhbər Komitəni Avropa Şurasının Baş katibi təşkil edir. Onun birinci iclası Beynəlxalq Sazişin qüvvəyə mindiyi tarixdən bir il müddətində keçirilir. Rəhbər Komitə sonralar ən azı iki ildə bir dəfə və Razılaşan Tərəflərin əksəriyyətinin tələb etdiyi hər hansı bir vaxtda görüşür.

5. Razılaşan Tərəflərin əksəriyyəti Rəhbər Komitə iclasının keçirilməsi üçün kvorum yaratmalıdır.

6. Rəhbər Komitə bu Beynəlxalq Sazişin müddəalarına uyğun olaraq öz İş Qaydalarını hazırlayır.

M a d d ə 14

1. Rəhbər Komitə bu Beynəlxalq Sazişin aşağıda göstəriləyi kimi həyata keçirilməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

O, xüsusilə bunları edə bilər:

bu Beynəlxalq Sazişin bütün müddələrinin həyata keçirilməsini, onun əlavələri daxil olmaqla, nəzarət altında saxlamaq və lazımı hər hansı dəyişiklikləri yoxlamaq;

bu Beynəlxalq Sazişin məqsədləri üçün tədbirlərin görülməsi ilə əlaqədar Razılaşan Tərəflərə təkliflər vermək;

ictimaiyyəti bu Beynəlxalq Saziş çərçivəsində öhdəyə götürülən işlər haqqında məlumatla təmin etmək məqsədi ilə müvafiq tədbirləri təklif etmək;

Bu Beynəlxalq Sazişə dəvət olunmalı Avropa Şurasına üzv olmayan Dövlətlərə dair təklifləri Nazirlər Komitəsinə təqdim etmək;

Bu Beynəlxalq Sazişin səmərəliliyini artırmaq üçün, Beynəlxalq Sazişin Razılaşan Tərəfləri olmayan Dövlətlərlə yabanı bitkilər və vəhşi heyvanların və ya onların növ qruplarının qorunması səmərəliliyini artırma bilən sazişlərin bağlanmasına dair təkliflər daxil olmaqla, hər hansı təklifləri irəli sürmək.

2. Rəhbər Komitə öz funksiyalarını yerinə yetirmək üçün xüsusi təşəbbüsü ilə ekspert qruplarının iclaslarını təşkil edir.

M a d d ə 15

Rəhbər Komitə hər bir iclasdan sonra Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsinə öz işi və Beynəlxalq Sazişin həyata keçirilməsi vəziyyəti barədə hesabat verir.

VII f ə s i l

DÜZƏLİŞLƏRİN EDİLMƏSİ

M a d d ə 16

1. Razılaşan Tərəf və ya Nazirlər Komitəsi tərəfindən bu Beynəlxalq Sazişin hər hansı maddəsinə edilən düzəlişlər Avropa Şurasının Baş katibinə təqdim edilir və onun tərəfindən Rəhbər Komitə iclasından ən azı iki ay əvvəl 19-cu maddənin müddəalarına uyğun olaraq Avropa Şurasının üzv olan Dövlətlərə, hər hansı imzaçıya, hər hansı Razılaşan Tərəfə, bu Beynəlxalq Sazişi imzalamaq məqsədi ilə təklif olunan hər hansı Dövlətə və 20-ci maddəyə uyğun olaraq bu Sazişə daxil edilməsi üçün dəvət olunan hər hansı Dövlətə göndərilir.

2. Əvvəlki paraqrafın müddəalarına uyğun olaraq təklif edilən hər hansı düzəliş Rəhbər Komitə tərəfindən yoxlanılır. Rəhbər Komitə:

a) 1 və 12-ci maddələrə edilən düzəlişlər üçün Razılaşan Tərəflərin dördə üç səs çoxluğu ilə qəbul edilən mətni bəyənilməsi üçün Razılaşan Tərəflərə təqdim edir;

b) 13 və 24-cü maddələrə edilən düzəlişlər üçün dördə üç səs çoxluğu ilə qəbul etdiyi mətni təsdiq edilmək üçün Nazirlər Komitəsinə təqdim edir;

mətn təsdiq ediləndən sonra qəbul edilmək üçün Razılaşan Tərəflərə göndərilir.

3. Hər hansı düzəliş bütün Razılaşan Tərəflər onu qəbul etdiyi barədə Baş katibə məlumat verəndən sonra 30-cu gün qüvvəyə minir.

1, 2a və 3-cü maddələrin müddəaları bu Beynəlxalq Sazişə yeni əlavələr qəbul etmək üçün tətbiq edilir.

M a d d ə 17

1. Razılaşan Tərəf və ya Nazirlər Komitəsi tərəfindən bu Beynəlxalq Sazişin əlavələrinə edilən düzəlişlər Avropa Şurasının Baş katibinə göndərilir və onun tərəfindən Rəhbər Komitənin iclasından ən azı iki ay əvvəl 19-cu maddənin müddəalarına uyğun olaraq Avropa Şurasına üzv olan Dövlətlərə, hər hansı imzaçıya, hər hansı Razılaşan Tərəfə, bu Beynəlxalq Sazişi imzalamaq məqsədi ilə təklif edilən hər hansı Dövlətə və 20-ci maddəyə uyğun olaraq bu Sazişə daxil edilməsi üçün dəvət olunan hər hansı Dövlətə göndərilir.

2. Əvvəlki bəndin müddəalarına uyğun olaraq təklif edilən, Razılaşan Tərəflər tərəfindən onların üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul edilə bilən düzəliş Rəhbər Komitə tərəfindən yoxlanılır. Qəbul edilən mətn Razılaşan Tərəflərə göndərilir.

3. Rəhbər Komitə tərəfindən qəbul edildikdən üç ay sonra və Razılaşan Tərəflərin üçdə bir hissəsi öz etirazlarını bildirmədiyi halda hər hansı düzəliş həmin düzəlişə etiraz etməyən Razılaşan Tərəflər üçün qüvvəyə minir.

VIII f ə s i l

MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ

M a d d ə 18

1. Rəhbər Komitə bu Beynəlxalq Sazişdən irəli gələn hər hansı çətinliyin səmimi həllini sürətləndirmək üçün bütün imkanlardan istifadə edir.
2. Razılaşan Tərəflər arasında bu Beynəlxalq Sazişin şərhə və ya tətbiqi ilə əlaqədar mövcud olan, əvvəlki bəndin müddəalarına əsasən və ya aidiyyəti olan tərəflər arasında danışıqlar yolu ilə həllini tapmamış hər hansı mübahisə, tərəflər başqa şəkildə razılaşa bilmədiyi halda, onların birinin tələbi ilə arbitrac məhkəməsinə verilir. Hər bir tərəf bir hakim müəyyən edir və həmin iki hakim üçüncü bir hakimi müəyyənləşdirir. Bu maddənin 3-cü bəndinin müddəalarına uyğun olaraq tərəflərdən biri arbitrac məhkəməsinə verilməsi barədə təklif verildəndən sonra üç ay müddətində öz hakimi təyin etmədiyi halda həmin hakim sonrakı üç ay müddətində digər tərəfin tələbi ilə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi tərəfindən müəyyənləşdirilir. Seçilən iki hakim onların müəyyənləşdirildiyi vaxtdan sonra üç ay müddətində üçüncü hakimin müəyyənləşdirilməsi ilə əlaqədar razılığa gələ bilmədiyi halda eyni qayda tətbiq edilir.
3. Razılaşan Tərəflər arasında, biri Avropa İqtisadi Birliyinin üzv Dövləti və ikincisi özü Razılaşan Tərəf olaraq, mübahisə yarandığı təqdirdə Razılaşan Tərəflərdən biri arbitrac məhkəməsinin işə cəlb edilməsi tələbi ilə həm üzv Dövlətə, həm də Birliyə müraciət edir. Onların hər ikisi birlikdə tələb aldıqdan sonrakı iki ay müddətində üzv Dövlətin və ya Birliyin və ya həm üzvün, həm də Birliyin bu mübahisədə iştirak edib-etməməsi barədə məlumat verir. Göstərilən vaxt hüdunda bu cür bildiriş olmadığı təqdirdə həm üzv Dövlət, həm də Birlik arbitrac məhkəməsinin qanun və qaydalarını rəhbər tutan müddəaların tətbiqi ilə əlaqədar mübahisənin həllində iştirak edən bir və eyni tərəf hesab edilir. Üzv Dövlət və Birliyin hər ikisi birlikdə özlərini mübahisənin həllində iştirak edən tərəf kimi təqdim etdiyi halda onlar yenə də bir və eyni tərəf hesab edilir.
4. Arbitrac məhkəməsi özünün şəxsi Fəaliyyət Qaydalarını hazırlayır. Onun qərarları səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Məhkəmənin qərarı son və məcburidir.
5. Mübahisədə iştirak edən tərəflərin hər ikisi onlar tərəfindən təyin edilən hakimlərə aid xərcləri özləri çəkir və tərəflər üçüncü hakimin xərclərini, həmçinin arbitrac məhkəməsi ilə əlaqədar yaranmış ödənişləri bərabər şəkildə bölüşdürürlər.

I X f ə s i l

SON MÜDDƏALAR

M a d d ə 19

1. Bu Beynəlxalq Sazişi onun hazırlanmasında iştirak edən Avropa Şurasına üzv Dövlətlər, üzv olmayan Dövlətlər və Avropa İqtisadi Birliyi imzalaya bilər. Beynəlxalq Sazişin qüvvəyəminmə tarixinə qədər ona Nazirlər Komitəsi tərəfindən dəvət olunan hər hansı digər Dövlətlər də imza ata bilər. Beynəlxalq Saziş ratifikasiya, qəbul və təsdiq edilməlidir. Ratifikasiya, qəbul edilmə və ya təsdiq edilmə barədə sənədləri Avropa Şurasının Baş katibi təqdim edir.
2. Beynəlxalq Saziş Avropa Şurasına üzv olan ən azı dörd Dövlət daxil olmaqla beş Dövlətin əvvəlki bəndin müddəalarına uyğun olaraq Beynəlxalq Saziş barədə öz razılığını ifadə etdiyi tarixdən üç aylıq müddət keçdikdən sonra gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

3. Bu Beynəlxalq Sazişlə əlaqədar sonralar razılığını bildirən hər hansı imzaçı Dövlət və ya Avropa İqtisadi Birliyi üçün bu Saziş onun ratifikasiya, qəbul edilməsi və təsdiq edilməsi barədə sənədlər təqdim edildiyi tarixdən üç aylıq müddət keçdikdən sonra gələn birinci günü qüvvəyə minir.

M a d d ə 20

1. Bu Beynəlxalq Saziş qüvvəyə mindikdən sonra Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi Razılaşan Tərəflərlə razılaşıdıqdan sonra 19-cu maddənin müddəalarına uyğun olaraq Sazişi imzalamaq üçün dəvət edilmiş, lakin bunu hələ etməmiş Şuranın üzvü olmayan hər hansı Dövləti və hər hansı digər qeyri-üzv Dövləti dəvət edə bilər.

2. Beynəlxalq Saziş razılaşan hər hansı Dövlət üçün Avropa Şurasının Baş Katibi tərəfindən daxil olma barədə sənəd təqdim edilən tarixdən üç aylıq müddət keçdikdən sonra gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

M a d d ə 21

Hər hansı Dövlət Sazişin imzalanması vaxtı və ya onun ratifikasiyası, təqdim edilməsi, təsdiq edilməsi və ya qəbul edilməsi ilə əlaqədar sənədi təqdim edəndə həmin bənddə bu Beynəlxalq Sazişin tətbiq ediləcəyi ərazi və ya ərazilərini göstərir.

Hər hansı Razılaşan Tərəf Sazişin ratifikasiyası, təqdir edilməsi, təsdiq edilməsi və ya qəbul edilməsi ilə əlaqədar sənədi təqdim edəndə və ya hər hansı sonrakı tarixdə Avropa Şurasının Baş katibinə müraciət edilən bəyannamə vasitəsi ilə bu Beynəlxalq Sazişi bəyannamədə göstərilən hər hansı başqa əraziyə tətbiq edə bilər, belə ki, həmin ərazilər o ərazilərdir ki, Razılaşan Tərəf onların beynəlxalq əlaqələri üçün məsuliyyət daşıyır və ya onların adından öhdəliklər götürmək səlahiyyətinə malik olur.

Əvvəlki bəndə uyğun olaraq verilən hər hansı bəyannamə həmin bəyannamədə göstərilən hər hansı ərazi ilə əlaqədar Baş katibə ünvanlanan bildirişlə geri alınabilir. Bu cür geri alınma Baş katib tərəfindən bildiriş alınan tarixdən altı aylıq müddət keçdikdən sonra gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

M a d d ə 22

1. Hər hansı Dövlət Sazişi imzaladığı vaxt və ya onun ratifikasiyası, təqdir edilməsi, təsdiq edilməsi və ya qəbul edilməsi ilə əlaqədar sənədi təqdim edəndə I və II Əlavələrdə göstərilən müəyyən növlər üçün bir və ya daha çox yerlər ayıra və/və ya həmin yer və yerlərdə IV Əlavədə göstərilən heyvanların öldürülməsi, ovlanması və başqa cür istifadə yolları və ya metodlarını qeyd edə bilər.

2. 21-ci maddənin 2-ci bəndinə aid olan bəyannamədə göstərilən ərazi ilə əlaqədar bu Beynəlxalq Sazişin tətbiqini genişləndirən hər hansı Razılaşan Tərəf aidiyyəti olan ərazi ilə əlaqədar əvvəlki bəndin müddəalarına uyğun olaraq əvvəlcədən bir və ya daha artıq yer ayıra bilər.

3. Digər yer ayrımaları həyata keçirilə bilməz.

4. Bu maddənin 1 və 2-ci bəndlərinə uyğun olaraq qabaqcadan yer ayırmış hər hansı Razılaşan Tərəf onu Avropa Şurasının Baş katibinə ünvanlanan bildiriş vasitəsi ilə tam və ya qismən geri ala bilər. Bu cür geri alma Baş katib bildiriş alan gündən qüvvəyə minir.

M a d d ə 23

1. Hər hansı Razılaşan Tərəf istənilən vaxt Avropa Şurasının Baş katibinə ünvanlanan bildiriş vasitəsi ilə bu Beynəlxalq Sazişi ləğv edə bilər.
2. Bu cür ləğvetmə Baş katib tərəfindən bildiriş alınan tarixdən altı aylıq müddət keçdikdən sonra gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

M a d d ə 24

Avropa Şurasının Baş katibi Avropa Şurasına üzv Dövlətlərinə, hər hansı imzaçı Dövlətə, bu Beynəlxalq Sazişin imzaçısı olduğu halda Avropa İqtisadi Birliyinə və hər hansı Razılaşan Tərəfə aşağıda göstərilənlər barədə məlumat verir:

- a) hər hansı imza;
- b) hər hansı ratifikasiya, təqdir etmə, təsdiq etmə və ya qəbul etməyə dair sənədin verilməsi;
- v) 19 və 20-ci maddələrə uyğun olaraq bu Beynəlxalq Sazişin qüvvəyə mindiyi hər hansı tarix;
- q) 13-cü maddənin 3-cü bəndinin müddəalarına uyğun olaraq təqdim edilən hər hansı məlumat;
- ğ) 15-ci maddənin müddəalarına uyğun olaraq hazırlanmış hər hansı hesabat;
- d) 16 və 17-ci maddələrə uyğun olaraq qəbul edilmiş hər hansı düzəliş və ya hər hansı yeni əlavə və düzəliş və yeni əlavənin qüvvəyə mindiyi tarix;
- e) 21-ci maddənin 2 və 3-cü paragraflarına uyğun olaraq edilən hər hansı bəyannamələr;
- ə) 22-ci maddənin 1 və 2-ci bəndlərinə uyğun olaraq edilən hər hansı yer ayırma;
- c) 22-ci maddənin 4-cü bəndinin müddəalarına uyğun olaraq həyata keçirilən hər hansı ayrılmış yeri geri almaq;
- z) 23-cü maddənin müddəalarına uyğun olaraq edilən hər hansı bildiriş və ləğv etmənin baş verdiyi tarix.

Deyilənləri nəzərə alaraq aşağıda imza edənlər buna lazımi səlahiyyətə malik olan şəxslər kimi həmin Beynəlxalq Sazişi imzalamışlar.

1979-cu il sentyabr ayının 19-u günü Berndə ingilis və fransız dillərində tərtib edilən bərabər hüquqlu hər iki mətn bir nüsxədə Avropa Şurasının arxivində saxlanılır. Avropa Şurasının Baş katibi Sazişin təsdiq edilmiş nüsxələrini Avropa Şurasına üzv Dövlətlərin hər birinə, hər hansı Dövlətə, imzaçı olduğu təqdirdə Avropa İqtisadi Birliyinə və bu Beynəlxalq Sazişi imzalamaq və ya onu qəbul etmək üçün dəvət edilmiş hər hansı Dövlətə göndərir.

HEYDƏR ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri,
28 oktyabr 1999-cu il